



Töötingimuste sarnasus ja erinevus Euroopas: 1990–2005

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

2005. aastal korraldas Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound) Euroopa neljanda töötingimuste uuringu. Esimene selline uuring tehti 1990. aastal. Järgnenud 15 aasta jooksul toimus Euroopa Liidu eri tasanditel olulisi muutusi. Praeguseks on 1990. aastal 12 liikmesriigist koosnenud liiduga ühinenud 15 uut riiki. Sellest tulenevalt hõlmab 2005. aasta töötingimuste uuring praegust 27 ELi liikmesriiki (EL 27) ning Horvaatiat, Türgit, Norrat ja Šveitsi. ELis on toimunud ka struktuursemade muutusi seoses Euroopa majanduse, tööturgude ja töötingimuste üldise korraldusega.

Seega on Euroopa töötingimuste uuringu sisu selle aja jooksul tublisti arenenud – see sisaldab nüüd rohkem küsimusi ja hõlmab lisaks traditsioonilistele ergonomiaga seotud küsimustele ka hulgaliselt teemasid, mis on seotud mitmemõõtmelise lähenemisega töötingimustele, ning tööelu kvaliteeti üldisemalt. Käesoleva aruande põhieesmärk on vaadelda kahte põhiküsimust. Esiteks soovitakse eri aastatel tehtud Euroopa töötingimuste uuringute põhjal vaadelda, kas tööelu kvaliteedis on aja jooksul toimunud teatud arenguid, mis kas lähendavad või kaugendavad eri riikide töötingimusi. Teiseks uuritakse, kas sel perioodil on Euroopa riikides märgata sarnaseid arenguid.

Poliitiline taust

ELi struktuursed muutused on mõjutanud teataval määral Euroopa Liidu ja liikmesriikide poliitika ülesehitust, eeskätt Euroopa tööhõivestrateegiat ja Lissaboni strateegiat. Mitmesugused hiljutised uuringud aga näitavad, et töökohtade kvaliteet Euroopas on varieeruv, mis viitab sellele, et kuigi on tehtud mõningaid nähtavaid edusamme, näiteks tööõnnetuste ärahoidmisel, ei ole töökohta kvaliteedi teatavad muud aspektid, nagu töö intensiivistumine või juurdepääs koolitusvõimalustele, eriti

paranenud. Sellise hinnangu on oma 2003. aasta järelteatistes töö kvaliteedi kohta andnud ka Euroopa Komisjon ning seda on hiljem korratud strateegilises aruandes uuendatud Lissaboni strateegia kohta.

Uuringud, milles kasutatakse kas puhtalt akadeemilist või rohkem poliitikaline orienteeritud lähenemisviisi, põhinevad mitmesugustel andmekogumitel ja näitajatel, nagu 2001. aasta detsembris Laekeni Euroopa Ülemkogus heaks kiidetud kontseptuaalne raamistik ja näitajad. Üks oluline lünk töökohta kvaliteedi käsitlevas Euroopa raamistikus on see, et välja ei ole töötatud ühtegi töötingimuste näitajat. Käesolevas aruandes vaadeldakse viimase 15 aasta jooksul teostatud Euroopa töötingimuste uuringutes kajastuvaid töötingimustega seotud suundumusi töökohta kvaliteedi vaatenurgast.

Põhijäreldused

Töökohta ja tööhõive kvaliteedi uurimisel on pööratud tähelepanu neljale põhiteljele: karjäär ja tööhõive, tervishoid ja heaolu, oskuste arendamine ning töö- ja eraelu tasakaal. Kõik teljed hõlmavad omakorda allteemasid, mis katavad kokku kõik Euroopa töötingimuste uuringu küsimustikes sisalduvad teemavaldkonnad ning Euroopa töö- ja sotsiaalpoliitika valdkonna tervikuna. Pärast asjaomaste valdkondade ning üldise tööga rahulolu uurimist, eesmärgiga hinnata töökohta kvaliteeti kõige laiemas tähenduses, selgub tulemustest, et kokku 12 uue liikmesriigi ühinemisega 2004. ja 2007. aastal on Euroopas olukord ebaühtlasemaks muutunud. Uute liikmesriikide keskmised töökohta kvaliteedi näitajad on halvemad, kuid tulemused kinnitavad ka seda, et erinevused vähenevad.

Vanades liikmesriikides (EL 15) ei tundu ühtlustumine liikuvat optimaalsete või kõrgemate, vaid pigem keskmiste tulemuste suunas, kus töökoha kvaliteedi näitajad on paranenud anglosaksi riikides, mida tasakaalustab olude halvenemine Skandinaavias. Samal ajal on Mandri- ja Lõuna-Euroopa riigid püsinud suhteliselt stabiilsetena.

Riigirühmade ja riikide siseseid erinevusi võivad süvendada erinevad riiklikud poliitikasuunad ja ka erinev majanduslik spetsialiseerumine. Teenusesektori areng, millega kaasnes tööstus- ja põllumajandustegevuse langus, on mõjutanud eri riike erinevalt ja ka see võib osaliselt selgitada riikide ja riigirühmade vahel esinevaid lahknevusi.

Käesolevas aruandes riikide lõikes esitatud tulemused näitavad, et igas rühmas on kõikumised suured. Soome kaugeneb järjest teistest Skandinaavia maadest ning Taani ja Rootsi vahelised erinevused on praegu samuti silmatorkavamad kui 10 või 15 aastat tagasi. Mandri-Euroopa rühmas eristuvad teistest riikidest Madalmaad ja vähemal määral ka Austria. Lõuna-Euroopa riikide hulgas on lõhe Hispaania ja Itaalia vahel süvenenud ning Portugal ja eeskätt Kreeka tunduvad eristuvat rühma teistest riikidest selgemalt kui 1990. aastatel.

Riikide tasandil esineb töökoha kvaliteedi negatiivseid näitajaid, nagu kokkupuude terviseohtudega ning töötamine nädalavahetusel ja öösi, peaaegu kõikjal vähem. Töötajate õigused seoses ohtudest teavitamise ja asjakohase nõustamisega on paranenud. See-eest esineb enamikus riikides järjest enam muid töökoha kvaliteedi negatiivseid näitajaid – kehvade õppimisvõimalustega töökohad ja kehv juurdepääs koolitusele, vahetustega töö või kindlaksmääramata töögraafik, suur töökoormus ja töölt puudumine terviseprobleemide tõttu.

Eriti tekitab muret koolitusvõimaluste puudumine töökohal. Hoolimata elukestva õppe rõhutamisest üleeuroopalistes aruteludes ja poliitikas ning konkreetsest hariduse ja elukestva õppe avatud koordineerimise meetodist on 2000. aastal Lissabonis seatud eesmärkide saavutamiseks vaja veel tublisti pingutada.

Poliitikasoovitused

- Töötingimuste üldiseks parandamiseks kõikides riikides on vaja teha suuremaid jõupingutusi koolituse ja elukestva õppe valdkonnas.
- Muud tähelepanu vajavad riskitegurid ja tööga seotud tulemused EL 27 riikides on töökoormuse kasv ja töölt puudumise suurenemine.
- Põhjalik teave majanduslike ja sotsiaalsete arengute kohta uutes liikmesriikides on endiselt lünklik või piiratud ulatusega ning selles osas on vaja teha rohkem uuringuid.
- 27 liikmesriigi puhul on suundumuste analüüsimine riikide kaupa keeruline ning seetõttu on mõistlik alternatiiv riikide klasterdamine (liikmesriikide rühmitamine sarnasuste alusel). Klasterdamine aga võib varjata riikide siseseid erinevusi ja tuua kaasa andmete ületõlgendamise. Seetõttu on tähtis analüüsida ka riike üksikult, arvestades erinevuste suurenemist olemasolevates rühmades.

Täiendavad uuringud

- Arvestades Eurofoundi missiooni ja vahendeid, nagu uuringud, vaatluskeskused ja sekundaaruuringute rahastamine, võib fond aidata tugevdada sünergiaid ning ergutada valdkonnaülese töökonna või töörühma loomist riikide rühmitamise uurimiseks.
- Riigisiseste valimite suurendamine aitaks parandada järgmist Euroopa töötingimuste uuringut, võimaldades näiteks põhjalikumalt analüüsida valdkondlikul ja piirkondlikul tasandil.
- Euroopa töötingimuste uuringus kasutatavate riigisiseste valimite parandamine on eeltingimus Euroopa töötingimuste uuringu paremaks kasutamiseks poliitika järelevalves, sest selles võrreldakse riikide tulemusi nn pehmete näitajate alusel.

Lisateave

Aruanne „Töötingimuste sarnasus ja erinevus Euroopas: 1990–2005” on kättesaadav aadressil <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef08104.htm>. Euroopa töötingimuste uuringute andmed, aruanded ja sekundaaranalüüsid leiab Euroopa Töötingimuste Seirekeskuse veebisaidilt <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/surveys/>.

Sara Riso, teabekorraldaja
sri@eurofound.europa.eu